

Psihološki dejavniki brezposelnosti

Brigita Vončina, Zavod RS za zaposlovanje

Trg dela in glavni dejavniki sprememb na trgu dela

- ▶ Globalizacija
- ▶ Avtomatizacija in robotizacija
- ▶ Informacijsko-komunikacijska tehnologija
- ▶ Migracije
- ▶ Demografija

(ILO, 2016)

Ker se področje trga dela v zadnjih desetletjih korenito spreminja in postaja prožnejše, se oblikujejo novi odnosi med zaposlenimi in organizacijami. Ključna sprememba v delovnem okolju je večanje prožnosti na vseh področjih dela (Winfield, Bishop in Porter, 2004).

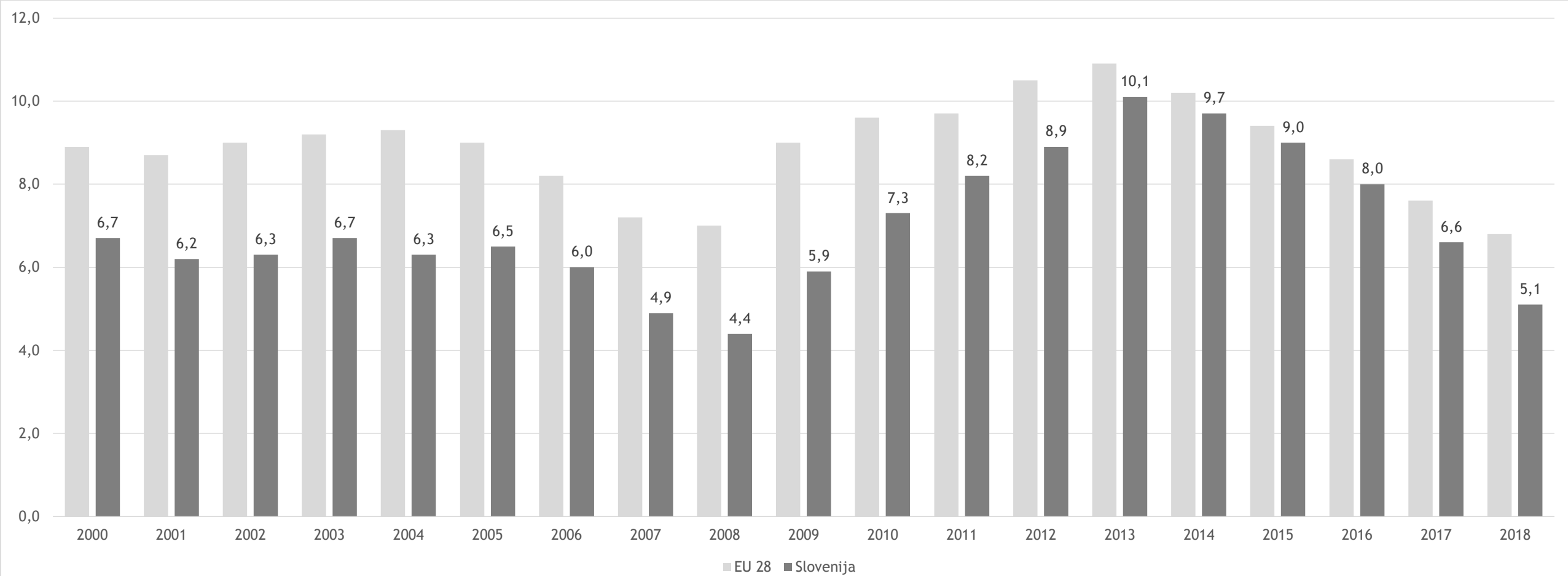
Prihodnost dela

Spremembe na trgu dela se dogajajo tu in sedaj in so nepovratne.

Potencialne implikacije 4. industrijske revolucije (Eurofound, 2016):

- **Novi poklici, veščine, kompetence**
- **Nove oblike zaposlitve (ki bodo zahtevale novo ureditev socialnega sistema)**

Stopnja anketne brezposelnosti (Labour Force Survey) v EU28 in v Sloveniji od leta 2000 dalje (Eurostat, 2019)

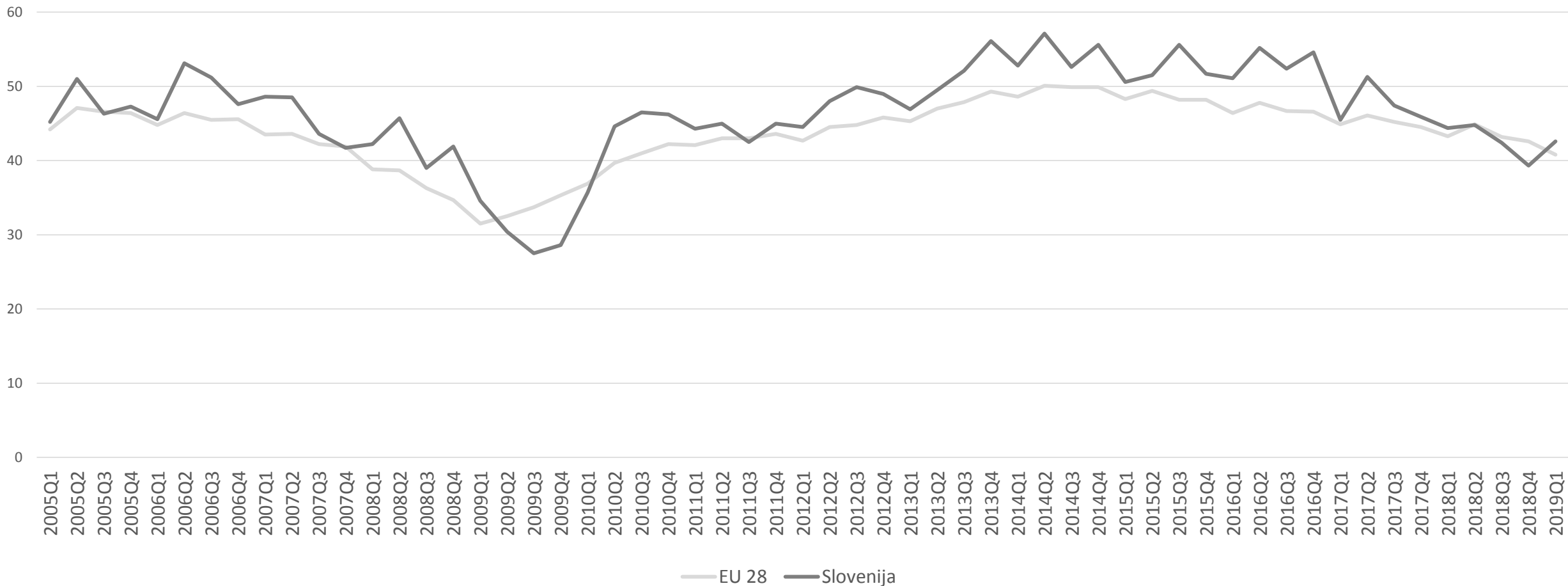
► **Nivoji**: finančni, socialni, zdravstveni in **psihološki** (dvom in dezorientacija, zanikanje in optimizem, tesnoba in stiska, vdanost v usodo in prilagoditev) (Haralambos in Holborn, 1999):

- **Stresor** (Peltzer in ostali, 2014)
- **Negativna percepcija**, ki se manifestira v povečani anksioznosti, depresiji, melanholiji, občutkih odvisnosti, slabši sposobnosti soočanja z izzivi in v splošnem slabšem zadovoljstvu z življenjem (Warr, 1983).
- Med brezposelnimi se **negativni psihološki simptomi** (distres, depresija, anksioznost, psihosomatske motnje, subjektivnega zaznavanja dobrega počutja in samo-vrednotenja) izražajo kar v 34% in pri zaposlenih pa le v 16% (Karsten in Moser, 2009).

► **Stopnja brezposelnosti** in psihol. posledice brezposelnosti posameznika:

- V času visoke brezposelnosti manjše ob nastanku brezposelnosti (Turner, 1995)
- Večje za aktivne iskalce zaposlitve, saj je možnost reintegracije manjša (Cohn, 1978; Turner, 1995).)

Posledice brezposelnosti za posameznika

Stopnja dolgotrajne brezposelnosti med vsemi brezposelnimi v EU28 in v Sloveniji od let 2005 dalje (Eurostat, 2019)

Brezposelnost dogodek, ki je sprva lahko zaznan kot neobvladljiv, sčasoma pa postane neobvladljiv (predvsem kadar je splošna stopnja brezposelnosti visoka) zaradi dolgotrajnega neuspešnega iskanja zaposlitve in/ali pomanjkanja ustreznih veščin iskanja zaposlitve in veščin soočanja z brezposelnostjo.

Posameznik se skozi takšno izkušnjo nauči občutka nemoči, kar poslabša njegovo motivacijo za iskanje zaposlitve in ga vodi v nadaljnji krog neprijetnih občutkov (Miller in Seligman, 1973; Klein, Fencil-Morse in Seligman, 1976).

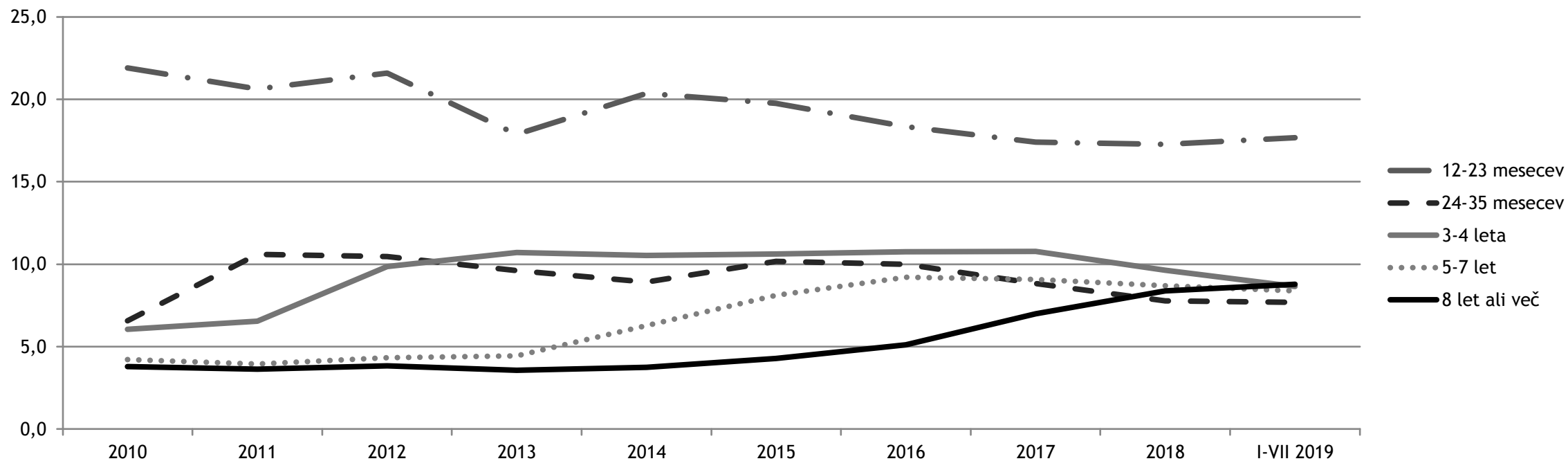
Dolgotrajna brezposelnost in psihično blagostanje

Histereza brezposelnosti, vztrajanje v brezposelnosti

Brezposelnost preusmerja posameznikov lokus nadzora navzven, kar najverjetneje vodi v občutek nemoči.

Vztrajnost in prizadevanje za soočanje z brezposelnostjo sčasoma upada, trajanje brezposelnosti pa se na račun tega povečuje (Baum in ostali, 1986), Patton in Noller, 1984); O'Brien in Kabanoff, 1979; Parnes in King, 1977 ter Tiffany in ostali, 1970).

Koncept naučene nemoči tako lahko deloma pojasnjuje vztrajanje v zelo dolgotrajni brezposelnosti in osvetljuje razumevanje pojava **histereze brezposelnosti**.

Delež registriranih dolgotrajno brezposelnih glede na celotno registrirano brezposelnost v Sloveniji od leta 2010 dalje (ZRSZ, 2019) lastni izračun

Osebnostne lastnosti in trajanje brezposelnosti

Osebnostne lastnosti same po sebi niso povezane z brezposelnostjo in trajanjem brezposelnosti.

Intenzivnost iskanja zaposlitve je odločno pogojena tudi z osebnostnimi lastnostmi, ki se odražajo v zmožnosti samo-motiviranja in samonadzora pri iskanju dela in zaposlitve.

Poleg tega nekatere **zaželene osebnostne lastnosti**, v kolikor so ustrezno reflektirane delodajalcu, lahko povečajo verjetnost ponudbe in sprejetja zaposlitve (Uysal in Pohlmeier, 2011).

Za konec

Pomembno vlogo pri soočanju z brezposelnostjo nosijo javni zavodi za zaposlovanje. Zato je potrebno zavedanje, da je poleg ovir na trgu dela hkrati predvideti tudi posameznikovo tveganje za morebiten pojav težav na področju duševnega zdravja, neustrezno soočanje z brezposelnostjo v čim krajšem času po nastanku brezposelnosti - najbolje že ob prvem srečanju s svetovalcem.

Priporočila Sveta Evrope za integracijo dolgotrajno brezposelnih na trg dela (The Council of the European Union, 2016)

Hkrati pa OECD (2015) priporoča tudi:

- zagotavljanjem dostopa do običajnih ali posebnih storitev iskalcem zaposlitve z duševnimi težavami,
- prilagoditvijo postopkov svetovanja in ozaveščenostjo svetovalcev glede težav na področju duševnega zdravja.

Hvala lepa.